

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 8 (Ağustos/August 2022), s. 475-508.
Geliş Tarihi-Received: 03.06.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 20.07.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1125925

Hulûsî Efendi ve Vahdetnâme-i Hulûsî

Hulûsî Efendi and Vahdetnâme-i Hulûsî

Abdullah UÇAR*

Öz

Klasik Türk edebiyatında divanlarda, mesnevilerde tevhit türünde manzumeler yer alırken dinî ve tasavvufî muhtevalı manzum ve mensur eserlerden bir kısmına vahdetnâme ismi verilmiştir. Vahdetnâme yazan şairlerden biri de Hulûsî Efendi'dir. Hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilemeyen Hulûsî Efendi'nin kaleme aldığı eserin ismi *Vahdetnâme-i Hulûsî*'dir. *Vahdetnâme-i Hulûsî*, Hulûsî mahlasıyla şiirler yazan dîvân/tekke şairinin eseridir. Eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0387 numarada kayıtlı olan yazmanın 1b-11a yaprakları arasında yer almaktadır.

Beş farklı nazım şekliyle ve beş farklı nazım türüyle kaleme alınan, 29 manzumeden oluşan *Vahdetnâme-i Hulûsî*'nin telif ve istinsah tarihleri de tespit edilememiştir. Bu çalışmada öncelikle Türk edebiyatındaki manzum vahdetnâmeler ile ilgili genel bilgi verilmiş, sonra klasik kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan *Vahdetnâme-i Hulûsî* adlı eser tanıtılmıştır. Vahdetnâmenin müellifinin Hulûsî Efendi olduğu bilinse de hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Çalışmanın asıl bölümünde ise *Vahdetnâme-i Hulûsî* şekil, muhteva ve dil açısından incelenecektir. Çalışmanın sonunda *Vahdetnâme-i Hulûsî*'nin tek nüsha üzerinden hazırlanan çeviri yazılı metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk şiiri, Vahdetnâme, Hulûsî Efendi.

Abstract

In classical Turkish literature, there are poems in the type of tawhid in divans and masnavis. Some of the verse and prose works with religious and mystical content are called vahdetnâme. One of poets who wrote Vahdetname is Hulusi Efendi. The name of the work written by Hulûsî Efendi, whose century he lived cannot be determined, is *Vahdetnâme-i Hulûsî*. *Vahdetnâme-i Hulûsî* is the work of a divan/lodge poet who wrote poems under the pen name Hulusi. The manuscript is located between pages 1b-11a of the manuscript registered under the number Bel_Yz_K0387 of the Istanbul Metropolitan Municipality Atatürk Library.

Vahdetnâme-i Hulusi was written in 5 different verse forms and 5 different verse types. There are 29 poems in *Vahdetnâme-i Hulûsî* and the copyright date of the work could not be determined. In this article, first of all, general information about vahdetnames in Turkish literature is given. Although it is known that the author of the Vahdetname is Hulusi Efendi, there is no information about his life in the sources. In the main part of the article, *Vahdetnâme-i Hulûsî* has been examined in terms of form, content and language. At the end of the article, the transcribed text of *Vahdetnâme-i Hulusi* was presented.

Keywords: Classical Turkish poetry, Vahdetnâme, Hulûsî Efendi.

Giriş

Vahdet, sözlükte “bir ve tek olmak, tek kalmak” anlamındaki *vahd* kökünden masdar olup “birlik, teklik, bütünlük” anlamında kesretin karşıtıdır (Durusoy, 2012, s. 430). “Birlik, bir ve tek olma; yalnızlık, uzlet, inzivâ, halvet” anlamlarıyla verilen vahdet, tasavvufta “Allah'a yakınlık, vuslat ve kesretin mukabili (Sami, 1317, s. 1488), Allah'ın varlığının bir ve tek olması, Allah'a ulaşip Allah ile bir olma durumu” (Ayverdi, 2005, s. 3286) olarak kullanılmaktadır. “Yazı, yazılmış kâğıt, kitap” anlamına gelen “nâme” kelimesiyle birleştirilerek Türk edebiyatında “vahdet konusunu ele alan eser” anlamında kullanılmıştır (Birgören, 2017, s. 9).

TDV İslâm Ansiklopedisi'ndeki Vahdetnâme maddesi Abdürrahim Karahisârî'nin (ö. 888/1483'ten sonra) tasavvufî-ahlâkî mesnevisi olan *Vahdetnâme* adlı eseri üzerinden ele alınmıştır. Bu ansiklopedi maddesine göre Karahisârî'nin *Vahdetnâme*'sinde “Tevhid, Allah'ın zatı, isimleri ve sıfatları, âlemin ve Âdem'in yaratılışı ile bütün tasavvufî eserlerde görülebilecek şeriat, tarikat, marifet, seyr ü sülûk” (Bilgin, 2012, s. 435-436) gibi konular ele alınmıştır. Türk Edebiyatında Abdürrahim Karahisârî'nin *Vahdetnâme*'sinden başka Allah'ın varlığından, birliğinden, zât ve sıfatlarından bahseden manzum ve mensur eserler de bulunmaktadır.

Uludağ, tevhidin, tasavvufî anlamıyla “Allah'ın zâtını, aklen tasavvur edilen ve zihnen tahayyül edilen her şeyden tecrit etmek” anlamına geldiğini belirterek halkın tevhidinin *bir işitmek*, aydınların tevhidinin *bir bilmek*, seçkinlerin tevhidinin *bir görmek* olduğunu ifade etmiştir (Uludağ, 2012, s. 359).

Tevhitler, İslâm kültür ve medeniyeti geleneğine dayanan Klasik Türk edebiyatında önemli bir yer tutmuş ve şairler tarafından kaleme alınan divanların ve mesnevîlerin başına yerleştirilmiştir.

Manzum olan vahdetnâmeler, Allah'ın varlık ve birliğinden zât, sıfat ve fillerinden bahsetmekle birlikte hacim itibarıyla hem tevhitlerden uzun hem de muhteva olarak farklıdır.

Vahdetnâme ismiyle eser kaleme alan şair veya müelliflerin tasavvufî yönü bulunmaktadır. Dolayısıyla bu eserler, şairin kendi tasavvufî anlayışına uygun olarak Yaradan karşısında âlemi ve insanı bir yere oturtma çabasının ürünüdür. Bir nevî onların tasavvufî ve felsefî düşüncelerini ortaya koymaktadır. Teolojik açıdan, İslâm'ın itikatla ilgili hususlarına değinildiği için Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şeriflerle ilgili yeteri kadar bilgiye sahip olmayı da gerektirmektedir (Birgören, 2017, s. 10-11).

Hulûsî Efendi ve *Vahdetnâme-i Hulûsî*'ye geçmeden önce manzum vahdetnâmeler hakkında kısa bir bilgi verilecektir.

1. Manzum Vahdetnâmeler

1.1. Abdürrahim Karahisârî'nin (ö. 888/1483'ten sonra) *Vahdetnâme*'si

Karahisârî'nin *Vahdetnâme*'si, bu türün elimizdeki ilk örneği ve en hacimlisidir. Pek çok yazma nüshası bulunan ve mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan *Vahdetnâme*, tevhit bölümüyle başlamaktadır. İki münâcâtın ardından Hazret-i Peygamber için yazılan iki naat gelmektedir. Sonra Hülefa-i Râşidîn hakkında yirmi altı beyitlik bir bölüm bulunmaktadır.

Karahisârî, Sebeb-i Telif bölümünde bir gece uykusu kaçtığı için âlemi, âlemin karanlık ve aydınlık bölgelerini, yıldızları düşünürken bu eseri yazma fikrinin oluştuğunu bildirmektedir. Rûhun tecellisi, insanların ve cinlerin ibadet için yaratılmaları, Âdem'in yaratılışı, yeryüzünün ve göklerin yaratılması, Âdem'in cennet hayatı, Şeytan'ın

kandırmasıyla cennetten çıkarılması, meleklerin secde etmesi, Şeytan'ın büyülenerek secde etmemesi gibi konular ele alınmaktadır.

İnsan, bütün kâinatın bir hülasasıdır. İnsan ahsen-i takvim üzere yaratılmış, kendisine rûh verilmiştir. Rûh ve beden, dünya hayatındayken insanın makamını yükseltebilecektir. İnsan dünyaya geliş sebebinin bilir, ona göre davranırsa makamını yükseltir. Karahisârî, son bölümde sâliklere tavsiyelerde bulunmuş, eseri 15 Şaban 865 (26 Mayıs 1461) tarihinde bitirdiğini bildirmiştir. Eserin genelinde dinî ve tasavvufî bilgiler ile nasihatlar yer almaktadır (Birgören, 2017, s. 13-14).

1.2. Oğlanlar Şeyhi İbrahim Efendi'nin (ö. 1065/1655) *Vahdetnâme'si*

Vahdetnâme, sâliklere vahdet yolunu göstermek amacıyla ve İbrahim Efendi'nin şeyhi Lâmekânî'nin tavsiyesi üzerine kaleme alınmıştır. Hatta hangi konuları ihtiva etmesi gerektiğini de Lâmekânî bildirmiştir. İbrahim Efendi 1262 beyitlik bu eseri yirmili yaşlardayken 1020 (1611/12) yılında tamamlamıştır.

*Vahdetnâme'*de Allah'ın varlığı ve birliği yanında âlemin meydana gelişi de işlenmiştir. Evvel, Âhir, Bâtin ve Zâhir olan Hakk Teâlâ'nın benzeri ve ortağı yoktur. Bütün mevcudatta onun nûru zâhir olmakta ve Hakk'ın zuhûru bu şekilde devam etmektedir. Görünen her şey onun nûruna aynadır. Mesnevî biçiminde kaleme alınan bu eserde Hazret-i Peygamber, Dört Halife ve Sahâbe birer beyit ile övülmüştür. Ardından Sultan I. Ahmed için 26 beyitlik bir methiye yazılmıştır. Sebeb-i Telif bölümünde Lâmekânî'nin kendisine on iki vecihle bir kitap hazırlamasını söylediğini bildirmiştir (Birgören, 2017, s. 15-18).

1.3. İshak Hocası Ahmed Efendi'nin (ö. 1120/1708) *Vahdetnâme'si*

Vahdetnâme, şiirlerinde Ahmedî mahlasını kullanan İshak Hocası Ahmed Efendi'nin mesnevî biçiminde kaleme aldığı 2918 beyitlik eseridir. Ahmed Efendi'nin intisap ettiği Niyazî-i Mısırî'nin de mensur kısa bir *Vahdetnâmesi* bulunmaktadır. *Vahdetnâme* yazma fikrini Mısırî'den aldığı ya da en azından ondan etkilendiği söylenebilir. Ancak muhteva itibarıyla Mısırî'nin mensur olan *Vahdetnâme'si* oldukça farklıdır.

Eserin birinci bölümünde tevhit konusu ele alınmış olup vâcibü'l-vücûd olan, eşi ve benzeri bulunmayan Allah'ın, mevcudatı "kûn" emriyle yarattığı belirtmekte ulvî olan göklerle süflî olan yeryüzünün izdivacından maden, nebat ve hayvanların meydana geldiğine ve bunların da bir sebebe mebnî olduğuna işaret edilmektedir. *Vahdetnâme* tevhit, münâcât ve naattan sonra Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İbrahim, Hz. İsmail ve Hz. Muhammed'in hayatlarının işlendiği klasik peygamberler tarihi biçiminde kaleme alınmıştır (Birgören, 2017, s. 19-21).

1.4. Aşkî Mustafa Efendi'nin (ö. 1288-1294/1871-1877) *Vahdetnâme'si*

Aşkî, Mevlevî olması hasebiyle Mevlânâ'nın *Mesnevî'si* biçiminde kaleme aldığı *Vahdetnâmesinde* Allah'ın varlık ve birliği ile mürşid ve müridin olması gereken özelliklerinden bahsetmektedir. 1097 beyit olarak kaleme alınan eser, giriş ve dokuz bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden her birisine lokma ismi verilmiştir.

*Vahdetnâme'*de tevhit ve münâcâtın ardından Hz. Âdem'in yaratılışı üzerinde durulmaktadır. Aşkî, *Vahdetnâme'*yi Giritli şair Mehmet Şefik Efendi'nin isteği üzerine yazmış ve ona takdim etmiştir. Tevhit inancının ele alındığı eserde Deccal benzeri sahte şeyhlerin ortaya çıkmasının, Hz. İsa ve Mehdî'nin zuhûrunun yaklaştığına işaret ettiği belirtilmekte, gerçek bir şeyh olan kendisinin sohbetlerine kulak verilmesi gerektiğini söylemektedir. Aşkî'nin *Vahdetnâme'si* mevcut bilgilere göre bu türün son örneğidir (Birgören, 2017, s. 22-23).

1.5. Edip Harabî'nin (ö. 1916) Vahdetnâme'si

Edip Harabî'nin 28 kıta ve 11'li hece ölçüsüyle yazdığı *Vahdetnâme* de manzum vahdetnâmeler arasında sayılabilir. Diğer manzum vahdetnâmelerden farkı, ölçüsü ve kısa oluşudur. Ancak ele aldığı konular açısından diğerlerine benzerliği dikkat çekicidir.

Harabî, *Vahdetnâme*'sinde Allah'ın varlığı, âlemin ve Âdem'in zuhûru konularını ele almıştır. Ona göre kâinatın meydana gelmesi, "Küntü kenz" mertebesindeki Hakk'ın isim ve sıfatlarının zuhûru biçiminde gerçekleşmiştir. Bu meydana geliş de "kün" emriyle olmuştur. Âlemdede doğan ölen, yapılan bozulan her ne varsa Hakk'ın marifetidir. Bütün mevcudat isim ve sıfatların tecellîsi olduğu için her nereye bakılsa Hak görülecektir. Harabî, vahdet anlayışını bu şekilde beyan ettiğini söylemektedir (Birgören, 2017, s. 26).

2. Hulûsî Efendi

Hulûsî Efendi'nin hayatı ve yaşadığı dönemle ilgili tarihî ve edebî kaynaklarda herhangi bir bilgiye tesadüf edilmemiştir.

Hulûsî Efendi, *Vahdetnâme-i Hulûsî*'de yer alan 29 manzumenin tamamında Hulûsî mahlasını kullanmıştır. Manzumeler arasında bir olayın tarihini belirten beyit, mısra veya ibare yer almadığı için yaşadığı döneme dair herhangi bir tarih vermek mümkün görünmemektedir.

Şiirleri tasavvuf konulu olduğu için mutasavvıf bir kişiliği olduğu söylenebilir.

3. Vahdetnâme-i Hulûsî

Vahdetnâme-i Hulûsî, hangi yüzyılda yaşadığı bilinmeyen, Hulûsî mahlasıyla şiirler yazan dîvân/tekke şairinin eseridir. *Vahdetnâme-i Hulûsî*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0387 numarada kayıtlı olan yazmanın 1b-11a yaprakları arasında yer almaktadır. Yazmanın 11b-65a varakları arasında ise Hulûsî Dîvânı yer almakta olup dîvân tarafımızca hazırlanmaktadır.

Tezkirelerde *Vahdetnâme-i Hulûsî* hakkında herhangi bir kayıt tespit edilememiştir. Hulûsî Efendi, *Vahdetnâme* adlı eserine bu ismi verdiğini birinci ve ikinci manzumelerde belirtmektedir. Birinci manzumenin ilk beytinde, ikinci manzumenin birinci ve ikinci beyitlerinde *Vahdetnâme*'nin ismi şöyle zikredilmiştir:

*Allâh adıyla bu Vahdet-nâmem oldı ibtidâ
Kim bu nâmdan kâ'inât bulmuş kamu nûr u ziyâ (1/1)*

*Zât-ı pāk-i kibriyâya eylerüm hamd ü senâ
Kim bu Vahdet-nâmem ismiyle olupdur ibtidâ (2/1)*

*Rûh-ı pāk-i Muştafâya ola her demde şalât
Kim bu Vahdet-nâmem imdâdıyla bulmuşdur nemâ (2/2)*

Tespitlerimize göre *Vahdetnâme-i Hulûsî*'den ilk defa Baş bahsetmiştir. Baş, *Vahdetnâme-i Hulûsî*'nin, 19. asrın mutasavvıf şairlerinden Hüseyin Hulûsî Efendi'nin (ö. 1888) eseri olduğunu; eserin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı 387 numarada kayıtlı olduğunu belirtmiş ve eser hakkında genel bilgiler vermiştir (Baş, 2015: s. 44). Baş, çalışmasında *Vahdetnâme-i Hulûsî*'de yer alan 13 beyitlik ilk manzumeye de yer vermiştir (Baş, 2015, s. 44-45).

Birgören ise mensur bir vahdetnâme üzerine yaptığı doktora tezinde "manzum vahdetnâmeler" başlığı altında Hulûsî Efendi'nin *Vahdetnâme*'sinden de bahsetmiştir. *Vahdetnâme* hakkında Baş'tan daha geniş bilgi aktaran Birgören, şiirlerin içeriği hakkında

da bilgi vermiştir. Birgören, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde Hüseyin Hulûsî Efendi'nin eserleri arasında *Vahdetnâme* adlı bir eserin olmadığını belirterek *Vahdetnâme*'nin Hüseyin Hulûsî Efendi'ye (ö. 1888) ait gösterilmesine şüpheyle yaklaşmıştır (Birgören, 2017, s. 23-25). Birgören, bu şüphesinde haklı olabilir çünkü Baş'ın bahsettiği Hüseyin Hulûsî Efendi ve çalışmamıza konu olan *Vahdetnâme*'nin müellifi Hulûsî Efendi kanaatimize göre farklıdır. İsimleri aynı olsa da birinin gerçek adı Hüseyin Hulûsî'dir, diğersinin mahlası Hulûsî olmakla birlikte gerçek adı bilinmemektedir. *Vahdetnâme*'yi, Hüseyin Hulûsî Efendi'ye (ö. 1888) ait göstermek doğru olmayabilir çünkü hem kaynaklara göre Hüseyin Hulûsî Efendi'nin böyle bir eseri bulunmamaktadır hem de *Vahdetnâme*'nin dil hususiyetleri ile Hüseyin Hulûsî Efendi'nin yaşadığı dönemin dil özellikleri birbirinden farklıdır. *Vahdetnâme*'nin Eski Anadolu Türkçesi dönemine veya bu dönemin etkisinin devam ettiği bir döneme ait olabileceği kanaati, eserin dil özellikleriyle ilgili başlıkta izah edilmiştir.

3.1. Vahdetnâme-i Hulûsî'nin Şekil Özellikleri

Vahdetnâme-i Hulûsî diğer vahdetnâmelerden şekil açısından farklıdır. Vahdetnâme türü eserler, mesnevi nazım şekliyle yazılmışken *Vahdetnâme-i Hulûsî*'de farklı nazım şekilleri ve türleri bulunmaktadır.

Manzum ve müstakil olan vahdetnâmeler mesnevi biçiminde yazılmışken Hulûsî'nin *Vahdetnâme*'sini diğer manzum vahdetnâmelerden ayıran taraf, Hulûsî Efendi'nin eserinin farklı nazım biçimlerindeki manzumelerden oluşmasıdır. Bu manzumelerden beyit şeklinde oluşturulanlar toplam 213 beyittir, bent şeklinde oluşturulanlar ise toplam 30 benttir. Eser, 13 beyitlik kaside-i beççe nazım şekliyle kaleme alınan bir tevhitte başlamaktadır.

Tevhit ve Hz. Muhammed'e yazılan naatlardan sonraki manzumeler, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Ehl-i Beyt, Abdulkadir Geylanî, İbn-i Arabî ve Şeyh Muhammed el-Me'mûn hakkındadır. *Vahdetnâme-i Hulûsî*'de toplam 29 manzume olup bu manzumelerin tamamının *Vahdetnâme-i Hulûsî* olarak isimlendirilmesi, vahdetname türünün farklı bir örneğini oluşturmaktadır.

Vahdetnâme-i Hulûsî'de yer alan 29 manzumenin 22'si beyitlerle, 7'si bentlerle kurulmuştur. *Vahdetnâme-i Hulûsî* 13 beyitlik kaside-i beççe nazım şekliyle yazılmış bir tevhit ile başlayıp 9 beyitlik Şeyh Muhammed el-Me'mûn hakkında yazılmış bir kaside ile son bulmaktadır. Manzumelerle ilgili bilgiler şöyledir:

Sıra No	Nazım Şekli	Nazım Türü	Telif Sebebi	Beyit Sayısı	Bent Sayısı
1	Kaside-i Beççe	Tevhit	Allah (c.c.)	13	
2	Kaside-i Beççe	Münacat		7	
3	Kaside-i Beççe	Münacat		7	
4	Mütekerrir Murabba	Naat	Hz. Muhammed		4
5	Kaside-i Beççe	Naat		7	
6	Kaside-i Beççe	Naat		8	
7	Kaside-i Beççe	Naat		7	
8	Kaside-i Beççe	Naat		7	
9	Kaside-i Beççe	Naat		7	
10	Mütekerrir Müseddes	Naat			
11	Mütekerrir Murabba	Methiye	Hz. Ebu Bekir		4
12	Mütekerrir Murabba	Methiye	Hz. Ömer		4
13	Mütekerrir Murabba	Methiye	Hz. Osman		4
14	Mütekerrir Murabba	Methiye	Hz. Ali		4
15	Kaside-i Beççe	Methiye		7	
16	Kaside-i Beççe	Methiye	Hz. Hasan	5	
17	Kaside-i Beççe	Methiye	Hz. Hüseyin	5	
18	Kaside-i Beççe	Methiye		7	
19	Kaside-i Beççe	Methiye		5	
20	Kaside	Mersiye		45	
21	Kaside-i Beççe	Methiye	Ehl-i Beyt	5	
22	Kaside-i Beççe	Methiye		5	
23	Kaside-i Beççe	Methiye		5	

24	Kaside-i Beççe	Naat		5	
25	Kaside-i Beççe	Naat		7	
26	Mesnevi	Naat		33	
27	Mütekerrir Murabba	Naat	Abdulkadir Geylanî		4
28	Kaside-i Beççe	Methiye	İbn Arabî	7	
29	Kaside-i Beççe	Methiye	Muhammed el-Me'mûn	9	

3.2. Vahdetnâme-i Hulûsî'nin Muhteva Özellikleri

Vahdetnâme'nin ilk manzumesi olan tevhitte her şeyin yaratıcısı olan Allah'ın, isim ve sıfatlarının bilinmesi için âlemi yarattığı bildirilmektedir. Münâcât bölümünde günahlarından dolayı Allah'tan af dilenmekte, naatta her şeyin yaratılış sebebi olan Hz. Resulullah övülmektedir. Sonra Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali için methiyeler vardır. Peygamberin damadı olarak bahsedilen Hz. Ali, ilmin kapısıdır. Hakkında ayetler nazil olduğu gibi nice hadisler de söylenmiştir. Hazret-i Hasan'dan da Ehl-i Beyt'ten ve Hz. Peygamberin torunu oluşu sebebiyle bahsedilmektedir. Hz. Hüseyin ise Şehid-i Kerbela olup Ehl-i Beyt'in üçüncüsüdür. Her zaman soyundan bir "kutup" gelecektir. Hz. Peygamberin iki gözünün nurudur, onun sevgisi Kur'ân'da bildirilen ayetle farz olmuştur.

Tâhâ, Yâsîn ve Duhâ sureleri Hz. Peygamber için nazil olmuş ve bütün âlem onun için yaratılmıştır. Âdem yaratılmadan önce peygamber olduğu için, bütün nebiler ve veliler onun vekili sayılır. Ehl-i Beyt hakkında ayetler nazil olmuş, Allah onları temizlemiş, Peygamber de "Kur'ân'la Ehl-i Beytimi size bırakıyorum, onlara uyun" demiştir. Ehl-i Beyti sevmek farzdır. Yezid'in zulmü dolayısıyla Ehl-i Beyt için ağlamak gerekir. Zalimlere de lanet etmek lazımdır. Hulûsî, kendisine Râfîzî bile deseler Ehl-i Beyt'i sevmekten vazgeçmeyeceğini ifade etmiştir.

Vahdetnâme'de Abdülkâdir Geylanî için de bir methiye yer almaktadır. Buna göre Hulûsî'nin, Kâdirî tarikatından olduğu söylenebilir. Muhyiddin İbn Arabî'ye de methiyesi vardır. Şeyh-i Ekber olarak bahsedip "küntü kenz" sırrını onun açıkladığını söylemektedir. Şeyhimiz diye bahsettiği Şeyh Muhammed el-Me'mûn'un methiyede, zamanın kutbu olduğu bildirilmektedir. Hulûsî ona intisap etmiştir. Hulûsî'nin *Vahdetnâme*'sinde Hz. Muhammed ve Ehl-i Beyt sevgisi ön plana çıkmaktadır. Hz. Muhammed için yazılmış 7 manzume bulunurken Ehl-i Beyt için 6 manzume yazılmıştır. Hulûsî, vahdet-i vücûdu benimseyen mutasavvıflar gibi âlemin yaratılışını "sudûr" nazariyesine göre açıklamaktadır: *Küntü kenzü'n sırriçün ibdâ' olunmuşdur cihân* mısrası bu düşüncüyü belirtmektedir.

3.2.1. Allah

Hulûsî'nin *Vahdetnâme*'sindeki ilk manzume bir tevhittir. Bu manzumeden sonra da iki münacat yer almaktadır. Bu manzumelerden ilkinde Allah'ın (c.c.) bütün eksikliklerden münezzehe olduğu, bütün eşyayı kuşattığı, Rahman isminin arşın üzerini kapladığı, var ve tek olduğu ifade edilmiştir. Münacatta ise Hulûsî, Allah'a hamd ve sena ederek Hz. Muhammed'e salat getirdiğini, Ehl-i Beyt ve bütün sahabeler için Allah'a dua ettiğini belirtmiştir. Hulûsî tabiinden başlayarak müfessirler, muhaddisler, müçtehitler, dört imam

ve tüm Müslümanlar için Allah'a dua etmektedir. Diğer münacatta ise Hulûsî, Allah'a yakararak susuz kalmış kalbine su ulaştırmasını istemektedir. Hulûsî ayrıca eşyanın sırrını göstermesi, kendini kendinde bulması, vahdet denizine dalıp dürr-i yektayı bulması, kesret âleminde kurtulması için dua ve niyazda bulunmaktadır.

3.2.2. Hz. Muhammed

*Vahdetnâme'*de pek çok farklı sıfatla tavsif edilen Hz. Muhammed için 7 naat bulunmaktadır. Bu naatlarda Hz. Muhammed için Allah'ın nuru, iki âlemin efendisi, peygamberlerin iftihar sebebi, Habîbullâh, sırr-ı levlâk gibi ifadeler kullanılmıştır. Bununla birlikte cihanın, Hz. Muhammed hürmetine yaratıldığı, bazı surelerin (Tâhâ, Yâsîn, Duhâ) Hz. Muhammed'in şanı için indirildiği, *li meallâh* ile şöhret bulduğu, âşıkların Kâbesi olduğu, bütün peygamberlerin sırrı olduğu, evliyaların hükümdarı olduğu, ümmeti için çok merhametli olduğu, tüm peygamberlerin ve nebilerin Hz. Muhammed'in askeri olduğu, Hz. Muhammed'in âlemlere rahmet olarak gönderildiği, Allah'tan başkasının Hz. Muhammed'i methedemeyeceği ifade edilmiştir.

3.2.3. Hz. Ebu Bekir

*Vahdetnâme'*de Hz. Ebu Bekir için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede Hz. Ebu Bekir'in bütün sahabelerden önce İslam'ı kabul ettiği, faziletiyle meşhur olduğu, canını ve malını Hak yolunda feda ettiği, Hicret esnasında Hz. Muhammed'e yol arkadaşı olduğu, muhacirlere çok ikramda bulunduğu, hilafeti esnasında Allah'ın kitabı ile karar verdiği, kendisinden hem Hz. Muhammed'in ailesinin hem de sahabelerin memnun olduğu belirtilmiştir.

3.2.4. Hz. Ömer

*Vahdetnâme'*de Hz. Ömer için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede Hz. Ömer Müslüman olunca İslam dininin de yüce bir din olduğu, Hz. Ömer'in takvada eşsiz olduğu, İslam'a daima yardım ettiği, kendisini Hz. Muhammed sevgisine tahsis ettiği, birçok Kayser'i ve Kisra'yı mahvettiği, kendisinin her zaman Kur'an'a tabi olduğu, acizlere karşı çok merhametli olduğu, adaletiyle meşhur olduğu, cennet ile müjdelendiği belirtilmiştir.

3.2.5. Hz. Osman

*Vahdetnâme'*de Hz. Osman için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede Hz. Osman'ın çok cömert ve hayâ sahibi olduğu, Kur'an-ı Kerim'i cemedden kişi olduğu, Hz. Muhammed'in damadı olduğu, Muhammed'in (s.a.v.) iki kızıyla evlenmesinden dolayı kendisine Zinnureyn lakabı verildiği, malını ve canını Allah yoluna teslim ettiği belirtilmiştir.

3.2.6. Hz. Ali

*Vahdetnâme'*de Hz. Ali için iki methiye bulunmaktadır ve bu methiyelerde Hz. Ali'nin Hayber Kalesinin kapısını söktüğü, Hz. Muhammed'in damadı olduğu, Hz. Muhammed'in iki torununun (Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin) babası olduğu, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Ali için nazil olmuş ayetler bulunduğu, onun yüceliğini anlatan hadisler olduğu, ilmin kapısı ve Allah'ın arslanı olduğu, Hz. Muhammed'in sırrına sahip olduğu, Hz. Muhammed'in ailesinin koruyucusu olduğu, Hz. Muhammed vefat ettiğinde onu Hz. Ali'nin yıkadığı belirtilmiştir. Ayrıca Hz. Ali'nin kılıcından ve bineği Düldül'den de bahsedilmiştir.

3.2.7. Hz. Hasan

*Vahdetnâme'*de Hz. Hasan için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede Hz. Hasan'ın Hz. Muhammed'in büyük torunu olduğu, evliyaların gözünün nuru olduğu, Hz. Muhammed'in Hz. Hasan'ı omzunda taşıdığı belirtilmiştir.

3.2.8. Hz. Hüseyin

*Vahdetnâme'*de Hz. Hüseyin için üç methiye ve bir mersiye bulunmaktadır ve bu methiyelerde Hz. Hüseyin'in Hz. Muhammed'in pak neslinden olduğu, Kербela şehidi olduğu, hakkında çok hadis rivayet edildiği, Hz. Hüseyin'i sevme gerekliliğinin Kur'an-ı Kerim ile sabit olduğu, Hz. Muhammed'in onu çok sevdiği, mürşitlere rehber olduğu belirtilmiştir. 45 beyitlik mersiyede ise Kербela hadisesi sade bir dille anlatılmıştır.

3.2.9. Ehl-i Beyt

*Vahdetnâme'*de Ehl-i Beyt için üç methiye ve üç naat bulunmaktadır ve bu manzumelerde Ehl-i Beyt'in, düşkünlerin yardımcısı olduğu, ariflerin her zaman Ehl-i Beyt'ten feyiz aldığı, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in Ehl-i Beyt'in nurları olduğu, onların babasının Hz. Ali ve annelerinin en hayırlı kadın olduğu (Hz. Fatıma), evliyaların şahı Abdulkadir Geylanî'nin Ehl-i Beyt'in nesli olduğu belirtilmiştir. Hulusî, Ehl-i Beyt'i çok sevdiğini, onları sevmeyi hiçbir zaman bırakmayacağını ifade etmiştir. Hulusî bu manzumede kendisine Kâdirî olması yönünde telkinde de bulunmuştur.

3.2.10. Abdulkadir Geylanî

*Vahdetnâme'*de Abdulkadir Geylanî için bir naat bulunmaktadır ve bu naatta Abdulkadir Geylanî'nin yaşadığı dönemde cihanın gavsı olduğu, meleklerin ve insanların ondan ders aldığı, onun himmeti sebebiyle müritlerine melamet olmadığı, bütün dertlere onun sırrının deva olduğu belirtilmiştir.

3.2.11. İbn Arabî

*Vahdetnâme'*de İbn Arabî için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede İbn Arabî, şeyh-i ekber olarak ifade edilmiş ve Hulusî, onun kapısında kıtmir gibi beklediğini belirtmiştir. İbn Arabî'nin müritlerinin hiç sıkıntı görmediği, onun konuşmalarının, dinleyenlere şifa olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Hulusî, İbn Arabî'nin kapısını kible olarak gördüğünü ve ondan aldığı feyizle kalbinin imar olduğunu ifade etmiştir.

3.2.12. Muhammed el-Me'mûn

*Vahdetnâme'*de Muhammed el-Me'mûn için bir methiye bulunmaktadır ve bu methiyede Muhammed el-Me'mûn'un bütün hastalara şifa olduğu, Hz. Muhammed'in varisi olduğu, o vefat ettikten sonra onun bir benzerinin dünyaya gelmediği, Mısır'a geldikten sonra orayı nur ile doldurduğu, bir bakışıyla uzun mesafelerin geçildiği belirtilmiştir.

3.3. Vahdetnâme-i Hulusî'nin Dil Özellikleri

*Vahdetnâme-i Hulusî'*nin telif tarihi ve eldeki yazmanın istinsah tarihi belli olmadığı için burada dil özellikleri hakkında verilen bilgiler *Vahdetnâme'*nin dil özellikleri olabileceği gibi -farklı bir dönemde istinsah edilmişse- istinsah edildiği dönemin dil özellikleri de olabilir. Yani *Vahdetnâme'*nin dil hususiyetlerine yönelik tespit ve değerlendirmelerde netlik bulunmamaktadır.

Manzumelerde görülen ve daha çok Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olan *idiser* (2/4), *eylegil* (3/3), *eyleyiser* (6/6), *bulisar* (11/6), *olisar* (20/38), *göriser* (20/42) gibi kullanımlardan hareketle eser, mevzubahis dönemde veya bu dönemin etkisinin devam ettiği bir dönemde yazılmış olabilir.

Bazı kelimelerdeki hareketlerin bize dil özellikleriyle ilgili ipucu vereceği düşünülmüşse de bu hareketlerin sonradan konulduğu kanaati hasıl olmuştur. Mesela bendenî¹ kelimesindeki harekeye göre ilgi hâli eki (tamlayan eki) düz ünlüdür. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemleri dil özellikleri düşünüldüğünde bu mümkün görünmemektedir. Bu sebeple metin, bu dönemlerin dil özellikleri göz önünde bulundurularak çeviri yazıya aktarılmıştır.

Bazı eklerin yazımında görülen ikilik de eserin, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olabileceğini göstermektedir. Manzumelerde yer alan *sensüñ* (9/1), *zâtsuñ* (9/2), *ilâhsuñ* (9/7) kelimelerinde görülen yazım ile *ra'ûfsın* (10/1), *sensin* (15/1) kelimelerindeki yazım bunun açık bir göstergesidir. Bu ikilik bazı eklerde aynı beyitte bile ortaya çıkabilmektedir:

Nür-ı çeşm-i Muştâfâsın yâ Hüseyñ ibn ' Alî

نور چشم مصطفا سین حسین بن علی

Sırr-ı kalb-i Murtażâsıñ yâ Hüseyñ ibn ' Alî (19/1)

سیر قلب مرتضاسک حسین بن علی

Eklerde görülen ikilik *kendî*² gibi bazı kelimelerin yazımında da karşımıza çıkmaktadır: *kendimi* (3/2), *kendüsi* (1/9), *kendüde* (12/3).

Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde üçüncü tekil şahıs iyelik ekinde sonra gelen belirtme hâli ekinin nûn (ن) harfiyle yazıldığı bilinirken manzumelerde geçen *Bu tecellîñün rumûzuñ yine kendüsi bilür* (1/9), *Kim yetişürse zamânun eylesün aña iktidâ* (6/5) gibi kullanımlarda yazımın farklı olmasının sebebinin istinsah hatası olduğu düşünülmektedir.

İyelik ekleriyle ilgili bir diğer husus ikinci tekil şahıs iyelik ekinde görülmektedir. Onuncu manzumede insan, cin, melek ve perilerin Hz. Muhammed'in sancağı altında toplanacağı belirtilirken iyelik eki kef (ك) yerine nûn (ن) ile yazılmıştır:

Haşr olur livânda ins ü cin meleklerle perî (10/4)

حشر اولور لواند انسی و جن ملکلر پرئ

Yine onuncu manzumede geniş zaman ekinin yazımının düz olduğu görülür:

Kurtarıñ hiç şekk yokdur ümmetini himmeti (10/5)

قورتاریر هیچ شک بو قدر امتی همتی

İnce ünlülü kelimelerden sonra bazen kalın harfli eklerin kullanıldığı görülmüştür:

Teşnelükden ehl-i beyt feryâd ile âh itmede

تشنلقدن اهل بیت فیرادیه اه ائمه

Mâ'ı men' itmiş o hâlde ol Yezîd-i bî-vefâ (20/35)

مائی منع ائمتشی او حالده اولر یزید بی وفا

Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinde daha çok yuvarlak ünlülü görülen birinci tekil şahıs iyelik eki yazmada düz ünlülü olarak da karşımıza çıkmaktadır: *kaşdıñı* (3/3), *yâdıñı* (10/2), *feryâdıñı* (10/2).³

Osmanlı Türkçesinde sen (سن) şeklinde görülen ikinci tekil şahıs zamiri, yazmada bazen señ (سك) olarak da karşımıza çıkmaktadır:

Hîç helâk olur mı ümmet señ iken peygamberi (10/4)

هیچ هلاک اولور می امت سک ایکن پیغمبری

1. بیده نیک

2. کذوسی و کذیمی

3. قصدیمی باریمک و یاریمه

Ka‘ betü'l-‘ uşşâksın **señ** hem delîlü'l-‘ âşîkân (18/2)

كعبة المشاقسك هم دليل العاشق

Dest-gîr ol bu Hülüşî bendeñe ey şâh **señ** (19/5)

دستگیر اول بخوشی بنده که ای شاه

Metinde bazı kelimelerin harekeli yazıldığı görülmüştür. Bazen bir hadis-i şerif metni harekeli olarak yazılmışken bazen de arkaik olmadığını düşündüğümüz kelimeler harekeli olarak yazılmıştır:

إِنَّ ابْنِي سَيِّدٌ وَارِدٌ حَدِيثٌ

سَنَسْ زَهْرِي

Metinde sadece bir yerde şimdiki zaman eki kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde bu şekilde karşımıza çıkmayan şimdiki zaman ekinin bu kullanımı yazmanın, bu dönemden sonra istinsah edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Ehl-i beytün ħubbı kâlbe eyleyor a‘ tã sürür (26/26)

4. Çeviri Yazıda İzlenen Yol

1- Metnin çeviri yazısında eski Türk edebiyatında tercih edilen transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda sadece Latin alfabesinde yer almayan işaretlere yer verilmiştir.

ء	ا	ث	ح	خ	ذ	ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ق	ك	و	ى
’	ā	ṣ	ḥ	ḫ	z	ṣ	z, d	ṭ	ẓ	‘	ġ	ḳ	ñ	ū	ī

2- Tek nüsha olan metnin çeviri yazıya aktarılmasında nüshadaki yazım esas alınmakla birlikte bazı durumlarda yazıma müdahale edilmiş, bu durum dipnotta gösterilmiştir.

3- Metinde geçen Arapça-Farsça ibarelerin anlamları ilk geçtiği yerde dipnot olarak verilmiştir.

4- Şiirler numaralandırılmış, varak numaraları köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

5- Manzumelerdeki bazı kelimeler kafiye düzenine uymadığı hâlde nüshada özellikle tenvinli olduğu belirtildiği için çeviri yazı metinde de tenvinli olarak yazılmıştır. *bâṭnen* (1/5, 11/1), *âḫiren* (1/10), *zâḫiren* (5/6, 20/40) gibi kelimeler kafiye gereği *bâṭnâ*, *âḫirâ*, *zâḫirâ* şeklinde yazılması gerekirken tenvinli olarak kaydedilmiştir.

6- Manzumelerde belirtme hâli eki, ünlü ile biten kelimelerde hemze ile yazılmıştır. Bu kelimeler çeviri yazıya ünsüz kullanılarak aktarılmıştır: *kübrâ*’ı değil *kübrâyı* (10/4), *Kisrâ*’ı değil *Kisrâyı* (12/4), *dünyâ*’ı değil *dünyâyı* (13/4).

5. Metin

Vaḥdet-nâme-i Hülüşî

Bismillâhirrahmânirrahîm

[1b]

[1]

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

[1] Allah adıyla bu Vaḥdet-nâmem oldı ibtidâ
Kim bu nâmdan kâ’inât bulmuş kâmu nūr u ziyâ

[2] Cümle esmânuñ şu’ünâtına maşdardur cihân

İsm-i zātuñ mazharıdur enbiyâ vü evliyâ

- [3] Cümle evşâf-ı kemâlât ile mevşûf zât-ı Hâkık
Hem münezzehtür kamu noğşân şîfâtdan Kibriyâ
- [4] Her nefes zât u şîfât ile tecellî itmede
Âşîkâr oldı gıyûbât keşf olunmuşdur ‘ amâ
- [5] Dem-be-dem bi'l-cümle eşyâdan zühûr itmekdedür
Mazhar-ı Hâkıkdur bu a‘ yân zâhiren ü bâtinen⁴
- [6] Cümle eşyâyı muhiḫdür zât-ı Hâk her laḫzâda
Küllü şey’in hâlikün⁵ sırrı ḫâkîḫatde nümâ
- [7] *Küntü kenḫüñ* sırrıçün ibdâ‘ olunmuşdur cihân
Ma‘ rifet sırrına maḫşûş ḫalk olup arz u semâ
- [8] Sırr-ı Hâk izhâr için bulmuş mezâhirler vücûd
İsm-i Raḫmân ‘ arş-ı a‘ zam üzre itmiş istivâ
- [9] Bu tecellînüñ rumûzın⁷ yine kendüsi bilür
ḫayrete düşmüş ‘ uḫûl-‘ acz yine yoḫdur irtîḫâ
- [10] Muhdeşâta bir zamânda zât-ı Hâk olmaz ḫarîn
Oldı Hâk ḫalkdan müberrâ evvelen ü âḫiren
- [11] İttiḫâd ile ḫulûlden devr olupdur zât-ı Hâk
Vaḫdeti ile nümâyân cümle ezmânda ḫudâ
- [12] Vâḫid oldur *ḫul huvellâhu eḫad⁸* işbât ider
Maḫv olupdur cümle eşyâ ḫıl bu nuḫḫla iktifâ
- [13] Ey ḫulûşî sırr-ı Hâkḫa ol müşâhid dem-be-dem
Ehl-i vaḫdet oldılar bu sırra her dem nâzırâ

[2a]

[2]

Münâcât

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Zât-ı pāk-i kibriyâya eylerüm ḫamd ü şenâ
Kim bu Vaḫdet-nâmem ismiyle olupdur ibtidâ

⁴ Kafiye düzenine uymadığı hâlde metinde tenvinli yazıldığı için aynen aktarılmıştır.

⁵ Her şey yok olacaktır (Kasas 28/88).

⁶ Mutasavvıflar tarafından çokça kullanılan ve “Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım” anlamındaki ifadedden iktibastır (Aclûnî, 2001, II, 132).

⁷ rumûzın: rumûzıñ M.

⁸ De ki: “O, Allah'tır, bir tektir.” (İhlas 112/1).

- [2] Rūh-ı pāk-i Muştafāya ola her demde şalāt
Kim bu Vaḥdet-nāmem imdādıyla bulmuşdur nemā
- [3] Āl ü evlādına olsun her nefes üzre selām
Ehl-i beyt-i Muştafādan ola rāzī Kibriyā
- [4] Cümle aşḥābdan Ḥudā rāzī ola her laḥzada
Nāci olmuş kim ki anlara idiser iktidā
- [5] Tābi‘īnle hep müfessirīn muḥaddiṣ bi’t-tamām
Raḥmetine anları ğarḳ eyleye her dem Ḥudā
- [6] Müctehidīnün cemī‘ inden İlähī rāzī ol
Ḥāşşaten çār imāma raḥmet eyle dā’imā
- [7] Müslimīn ü müslimātuñ cümlesine raḥmet it
Bu Ḥulūşī bendeñi vaḥdetden eyle irtivā

[3]

Münacāt-ı Diğer

Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün

- [1] İlähī ke’s-i vaḥdetden baña bir cür’a kı l i’ tã
Bu teşne ḳalbüme vāşıl ola ol cür’adan irvā
- [2] İlähī sırr-ı eşyâyı baña göster ḥaḳīḳatden
Bulam kendimi kendümde gele ünsiyyet-i kübrā
- [3] Kemā hiye sırr-ı eşyâyı Ḥudāyā eylegil iḥsān
Bulam ḳaşdımı kendümde gide imrüz ile ferdā
- [4] İlähī sırr-ı eşyâyı merāyā-yı te‘ addüdden
Baña göster ki çeşmümden ola maḥv cümleten eşyā
- [5] Biḥār-ı vaḥdete ğarḳ it bu ‘ abd-i nāçizi yā Rab
Bulam ol dürr-i yektâyı olayın⁹ cümleten eczā
- [6] Bu keşret ‘ âleminden yā İlähī bendeñi ḳurtar
Serir-i vaḥdet üzre vir Ḥudā temkīn-i lâ-yefnā
- [7] Te‘ alluḳ keşretine vir fenā ḳalbi Ḥulūşiden
Ola şāfī küdürātdan ola meclā vü isticlā

[4]

Na‘ t-ı Pāk-i Ḥazret-i Muştafā Şallallāhu ‘ Aleyhi Vesellem

⁹ olayın: olayın M.

- [2b] *Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lûn*
- [1] Es-şalât ey nûr-ı zât-ı kibriyâ
Seyyidü'l-kevneyn fahru'l-enbiyâ
Şânına nâzil olup *Nûn ve'd-Duhâ*¹⁰
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ
- [2] Mazhar-ı zât-ı Hudâ şâhib-kerem
Sırr-ı *Kâf*[u] *Nûn*¹¹ u levhiyle kalem
Müstemid sırr-ı şerîfinden ümem
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ
- [3] Nûr-ı pākûn secde-gâh-ı kudsiyân
Hürmetine halk olunmuşdur cihân
Hâkipâyinden bulup 'izz âsumân
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ
- [4] Sırr-ı Haḫ zātuından olmuş âşikâr
Vaḫdetüñ sırrımı itdükde cihâr
*Lî me' allâh*¹² ile bulmuş iştiḫâr
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ
- [5] Ka' betü'l-'uşşâḫ zātuñ her zamân
Ḳurratü'l-'aynu'r-ricâlül'l-vâşılân
Sırr-ı baḫrından mümiddür 'ârifân
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ
- [6] Minber-i vaḫdetde çün olduñ ḫaḫîb
Ümmetine sen ra 'ûfsun yâ Ḥabîb
Bu Hulûşîye dem-â-dem ol raḫîb
Ahmed [ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ

[5]

Na' t-ı Pāk-i Dîger

Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lûn

- [1] Es-şalātu ve's-selâm ey sırr-ı küllül-enbiyâ
Seyyidü'l-kevneyn Muḥammed tâc-dâr-ı evliyâ
- [2] 'Âlem-i ğaybdan berü maḫbûb idinmiş Haḫ seni
Ḥubbına var eylemiş ekvânı keşf olmuş 'amâ
- [3] Nüşâ-i şuğrâsın¹³ ammâ kübrâ bir fer' üñ olup

¹⁰ Kalem suresinin ilk kelimesinden ve Duhâ suresinin ilk ayetinden iktibastır.

¹¹ Kâf ve Kalem surelerinin ilk kelimelerinden iktibastır.

¹² "Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit var ki benimle birlikte o vaktin içine ne Hakk'a yakın olan bir melek ne de gönderilmiş bir peygamber yaklaşabilir." anlamındaki ifadeden iktibastır. Mutasavvıflar tarafından çokça kullanılmasına rağmen sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis rivayeti söz konusu değildir (Yüceer, 2018: s. 204).

¹³ şuğrâsın: şuğrâsın M.

- Der-i beyzâ-yı haqîkat hürşîd-i arz u semâ
- [4] Zât u esmâsıyla Haq itmiş tecellî zâtına
Oldı zâhir bi't-tamâm senden kamu sırr-ı Hudâ
- [5] Nokta-i kuṭbül-vücûd olduñ ezelden tâ ebed
Baḥr-ı cûdından bulupdur teşne diller irtivâ
- [3a] [6] Tılsım-ı esrâr-ı vahdet senle bulmuş infikâk
Hep rumûzât-ı haqîkat senden olmuş zâhiren
- [7] Yâ Rasûlallâh Hülûşî bendeñe sen kıl meded
Senden artık kimse itmez aña çâre muṭlakâ

[6]

Na^ç t-1 Pâk-i Dîger*Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lâ tûn / Fâ 'i lûn*

- [1] Leyle-i İsrâda maḥrem oldu Haqqa Muṣṭafâ
Lî me' allâh remzi zâhir oldu ol şeb muṭlakâ
- [2] Nûr-ı pâki ḥalk olunmuş nûr-ı Haqdan min ezel
İşbu nûrta kâ'im olur tâ ebed arz u semâ
- [3] Cedd-i pâki ḥâk ile mādde iken olmuş nebî
Vehb olunmuş aña ol dem rûtbe-i a'le'l-çalâ
- [4] Enbiyâ vü evliyānuñ cümlesi nevvâbidur
Seydi'r-rusûlü'l-kirâmdur ḥatm-i küllü'l-enbiyâ
- [5] Enbiyâdan aḥz olunmuşdur mevâşîki 'uhûd
Kim yetişürse zamânın¹⁴ eylesün aña iktidâ
- [6] Nâzil olduḡda semâdan 'İsâ ḥükm eyleyiser
Şerç-i pâk ile haqîkat idiser aña iktizâ
- [7] Cemç olup taḥt-ı livâsında melek ins ile cân
Hem şefâç at bâbınuñ fetḥine maḥşûş müctebâ
- [8] Yâ Rasûlallâh şefâç at kıl Hülûşî bendeñe
Âḥiret dünyâda zâtuñla ider ol ihtimâ

[7]

Na^ç t-1 Pâk-i Dîger*Me fâ 'i lûn / Me fâ 'i lûn / Me fâ 'i lûn / Me fâ 'i lûn*¹⁴ zamânın: zamānuñ M.

- [1] Vücūd-ı cümle eşyâdan Rasûlullâh olup maqşûd
Anuñ hubbına var olmuş zühûrât [u] kamu mevcûd
- [2] Hebâya çün tecellî eyledi ol Hâliķu'l-ekvân
Tecellî nûrına aķrab Muħammed ħâmid-i Maħmûd
- [3] Kamu ervâh idi mevcûd tecellî-i hebâ 'ide
Kamuya pîşvâ olmuş tecellî küll aña meşhûd
- [4] Nübüvvet taħtına câlis olup ceddi o dem ħâlâ
Ķarâr-gâhı idi balçık kamu mevcûd idi mefķûd
- [5] Tecellî zâta mazhardur ħaķîķat seyidü'l-kevneyn
Anuñçün evc-i a' lâda mübârek necmdür mes'ûd
- [3b]
- [6] Mülebbis tâc Ķurbiyyet ' abâ-püş *lî me'allâh*dur
Ķaķîķatde olup sırrı ' uķûlden dâ'imâ merşûd
- [7] Bu ekvânda o şâhuñ sırrına vâşıl degil bir ferd
Ķulûşî derk-i sırrından kamu efķâr olup mefķûd

[8]

Na't-ı Pâk-i Diger

Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün

- [1] Vücûduñla münevver oldu ekvân yâ Rasûlallâh
Vücûd buldı senüñ nûruñdan a' yân yâ Rasûlallâh
- [2] Senüñle keşf olundu kenz-i maħfî zâhir oldu sır
Daħı senden olup fetħ çeşm-i ' irfân yâ Rasûlallâh
- [3] Senüñle *ķâbe ķavseyn* sırr-ı *ev ednâ*¹⁵ zühûr itdi
Senüñ Ķalbüñde nâzil sırr-ı Ķur'an yâ Rasûlallâh
- [4] Senüñ Ķalbüñ kamu ħâlde tecellî zâta mazhardur
Umûr-ı şer' e nuķkuñ sırr-ı Furķân yâ Rasûlallâh
- [5] Ķaķâyık cümle eşyâ ħaşr olunmuş cism-i pâküñde
Vücûduñ mazħar-ı küll sırr-ı Yezdân yâ Rasûlallâh
- [6] Vücûduñ nüşhasından hep ' avâlimler zühûr itmiş
Kamu esrâra Ķalbüñ ' arş-ı Raħmân yâ Rasûlallâh
- [7] Ķudâdan başķa medħin¹⁶ itmege bir ferdde yok imkân

¹⁵ "(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." mealindeki ayetten iktibastır (Necm 53/9).

¹⁶ medħin: medħûñ M.

Ḥulūṣī bendenüñ maẓhar-ı zebān yâ Rasûlallâh

[9]

Na‘t-ı Pāk-i Dîger

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Sensün ol şâh-ı risâlet maẓhar-ı zât-ı Ḥudâ
Ma‘den-i nür-ı haķıķat müstemid-i enbiyâ
- [2] *Kâf*[u] *Nūnuñ* sırrısın sen ey nebiyy-i muḥterem
Maşdar-ı envâr zâtısuñ nür-ı ‘aynu'l-aşfiyâ
- [3] ‘Âlem-i ğaybdan berü olduñ Ḥabîbullâh haķıķ
Menba‘-ı esrâr-ı Qur‘ân sırr-ı qalbü'l-aḥfiyâ
- [4] ‘Arş-ı kürsî nüh felek arz [u] semâvât her ne var
Ḥalķ olunmuşdur nürından sırr-ı qaşdu'l-ebriyâ
- [5] Cism-i kevneyne olupdur rûḥ vücûd-ı pākleri
Küntü kenz esrârından buldı her demde nemâ
- [6] Sırr-ı vaḥdet nev-be-nev andan olupdur âşikâr
Mecma‘-ı esrâr-ı ḥikmet qalbi olmış dâ‘imâ
- [4a] [7] Bu Ḥulūṣī medḥ-i pāküñ itmege kâdir degil
Çünki memdûḥ-ı ilâhsuñ yâ Muḥammed Muştafâ

[10]

Tevessül ez-Cenâb-ı Risâlet-Penâh Şallallâhu ‘Aleyhi Vesellem

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Sırr-ı *levlâk*¹⁷ ile na‘t itmiş seni zât-ı Ḥudâ
Ḥürmetine ḥalķ olunmuş nüh felek arz [u] semâ
Şânına nâzil olup *Tâhâ* vü *Yâsîn ve'd-Duḥâ*¹⁸
Ümmetine sen ra‘ûfsuñ¹⁹ yâ Muḥammed Muştafâ
Ḥaml-i evzârum şaķıldür saña kıldum ilticâ
Ḥabl-i ‘işyânum ṭavıldür bendeñi kıl ihtimâ
- [2] Yüz qaramla gelmişem eyle ‘inâyet yâ Rasûl
Cürm [ü] ‘işyânum keşirdür kıl şefâ‘at yâ Rasûl
Yâdımuñ ḥamline bende yok itâķat yâ Rasûl
Zâr [u] feryâdıma sendendür icâbet yâ Rasûl
Ḥaml-i evzârum şaķıldür saña kıldum ilticâ

¹⁷ “Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk” şeklinde kudsî hadis olduğu rivayet edilen ifadeden iktibastır (Aclûnî, 2001: II, 148). Elbânî bunun mevzu olduğunu söylemiştir (el-Elbânî, 1992: I, 450). Konu için bkz. (İdiz, 2014: s. 179-199).

¹⁸ Tâhâ, Yâsîn surelerinin ilk kelimelerinden, Duḥâ suresinin ilk ayetinden iktibastır.

¹⁹ ra‘ûfsuñ: ra‘ûfsın M.

Ḥabl-i 'iṣyānum ṭavīldür bendeñi kı̇l iḥtimā

- [3] Çünki sen geldüñ cihāna *rahmeten li'l-'ālemīn*²⁰
Zātuñ olmış ehl-i 'iṣyāna *ṣeffi' u'l-müzniḃīr*²¹
Senden artık var mıdur hiç *melce 'en li'l-ḥā'ifīn*²²
Kıl teraḥḥum ḥālūme ey maḥzar-ı nūr-ı mübīn
Ḥabl-i evzārum ṣaḳīldür saña kı̇ldum ilticā
Ḥabl-i 'iṣyānum ṭavīldür bendeñi kı̇l iḥtimā

- [4] Hīç helāk olur mı ümmet señ iken peyğamberi
*Ṭāmmetü'l-kübrā*²³yı görmez her kimüñ sen rehberi
Enbiyā vü evliyādur cümleten saña çeri
Ḥaṣr olur livānda ins ü cin meleklerle perī
Ḥabl-i evzārum ṣaḳīldür saña kı̇ldum ilticā
Ḥabl-i 'iṣyānum ṭavīldür bendeñi kı̇l iḥtimā

[4b]

- [5] Cısr-i dūzaḥ üzre der señ yā İlähī ümmeti
Kırtarır hīç ṣekk yoḳdur ümmetini himmeti
Dāḥil-i Firdevs ider ḥaḳḳā bulurlar ru'yeti
Bu Ḥulūṣī bendeye iḥsān it bu devleti
Ḥabl-i evzārum ṣaḳīldür saña kı̇ldum ilticā
Ḥabl-i 'iṣyānum ṭavīldür bendeñi kı̇l iḥtimā

[11]

Medḥ-i Berāy-ı Şıddīḳ-ı Ekber Raḳıyallāhu 'Anḥ

Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün

- [1] Cümle aşḥābdan muḳaddem dīne iden iḳtidā
Fazlı meşhūr her zamānda zāhiren ü bāṭinen
Cān u mālı rāh-ı Ḥaḳḳa eyleyen bezl ü fedā
Ḥazret-i Şıddīḳ-ı Ekber yār-ı gār-ı Muṣṭafā
- [2] Vaḳ' a-i Hicretde olan Muṣṭafāya ol refīḳ
Ḥubbına terk eylemişdür māl u evlādı ḥaḳīḳ
Şānına nāzil olup Qur'ānda esrār-ı daḳīḳ
Ḥazret-i Şıddīḳ-ı Ekber yār-ı gār-ı Muṣṭafā
- [3] Hep zemīn ehlinüñ a' māli ḳadar me'cūr olan
Andan olmuş rāzı Ḥaḳ bi'l-cümleten maḡfūr olan
Ḳalb-i pākinde ḳamu esrār-ı Ḥaḳ mevḫūr olan
Ḥazret-i Şıddīḳ-ı Ekber yār-ı gār-ı Muṣṭafā
- [4] Dīn ü İslām nuṣretine eyleyen şarf-ı himem
Nice ceyš cem' eyleyüp naşb eyleyen ol dem 'alem

²⁰ "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." mealindeki ayetten iktibastır (Enbiyâ 21/107).

²¹ Günahkârların şefaathâri anlamına gelen ve Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

²² Korkakların sığınağı anlamına gelen ve Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

²³ "En büyük felaket (kıyamet) geldiği zaman" mealindeki ayetten iktibastır (Nâziât 79/34).

Ehl şıfatıyla muhâcirâna iden çok kerem
Hâzret-i Şiddîk-ı Ekber yâr-ı gâr-ı Muşafâ

- [5] Hâzretüñ naqlinde şer' üñ emrine merhûn olan
Hem hilâfette kitâbullâh ile maqrûr olan
Kendüsinden ser-te-ser aşhâb [u] âl memnûn olan
Hâzret-i Şiddîk-ı Ekber yâr-ı gâr-ı Muşafâ
- [6] Cümle şiddîklar için feth olısar aña livâ
Rûz-ı maşşerde bulısdur habîbiyle liķâ
Ey Hülûşî hâş vezîr itmişdi anı müctebâ
Hâzret-i Şiddîk-ı Ekber yâr-ı gâr-ı Muşafâ

[12]

Medh-i Berây-ı Fârûk-ı Ekber Rağıyallâhu ' Anh

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

[5a]

- [1] Dîn-i İslâma²⁴ iden feth ü livâ
Buldı a' lâ dîn bulunca ol hüdâ
Eyleyen cehr cümle erkân şalâ
Hâzret-i Fârûk şihru'l-müctebâ
- [2] Hâķ aña terk itmemişdür min şadîķ
Ėayret-i dîniyyeye olan refîķ
Şer' -i ağkâma iden bağş daķîķ
Hâzret-i Fârûk şihru'l-müctebâ
- [3] Zühd ü taķvâda ferîdü'l-'aşr olan
Himmeti İslâma dâ'im naşr olan
Kendüde Ėubb-i MuĖammed Ėaşr olan
Hâzret-i Fârûk şihru'l-müctebâ
- [4] Ehl-i İslâmı iden ol şadumân
Ehl-i imân itdi ol vâfir kesân
Ėahr iden Kisrâyı nice Ėayşerân
Hâzret-i Fârûk şihru'l-müctebâ
- [5] Kevn pür itmiş kerâmâtı müdâm
Sâriye vaķ' ası mu' ciz bi't-tamâm
Tâbi' -i Ėur'an idi ol bi'd-devâm
Hâzret-i Fârûk şihru'l-müctebâ
- [6] Buldı andan merĖamet hep 'âcizân
Eyleyen ülfet faķîre her evân
'Adl ile meşhûr olan her bir zamân

²⁴ Dîn-i İslâma: Dîn ü İslâma M.

Ḥazret-i Fārūḳ ṣihru'l-müctebā

[7] Nūṣ iden cām-ı ṣehādet ibtidā
Hem zāci^c ravza-i pāk-i Muṣṭafā
Cennet ile müjdelenmiş ol hümā
Ḥazret-i Fārūḳ ṣihru'l-müctebā

[8] Ḥaḳḳ ile meṣḡül idi sırr-ı yaḳīn
Fāni-i dünyādan olmuşdı emīn
Maḥv olup andan Ḥulūṣī ān u ĩn
Ḥazret-i Fārūḳ ṣihru'l-müctebā

[13]

Medḥ-i Berāy-ı Zī'n-Nüreyñ Raḍıyallāhu ' Anh

Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün

- [1] Ma^c den-i cūd [u] keremdür menba^c -ı ' ilm [ü] ḥayā
Maḗhar-ı sırr-ı mürüvvet cāmī^c -i nuṭḳ-ı Ḥudā
[5b] Dīn-i İslām nūrlanup bulduḳda ol zāt ihtidā
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā
- [2] Burc-ı ṭā^c atde olup hūrṣid o zāt-ı muḥteṣem
Eylemiş andan ḥayā cümle melek rūḥ-ı ümem
Bunca is^c āf eylemişdür dīni ol zāt-ı kerem
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā
- [3] İsm-i Zī'n-nureyn ile bulmuş cihānda iṣṭihār
Gülsitān-ı Muṣṭafādan iki gül almış cihār
Bu ḳadar ḳāfīdurur aña ḥaḳīḳat iftiḥār
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā
- [4] Ḥükm-i ṣer^c ī ṭālibine eylemiş ta^c līm o zāt
İtmemiş dünyāyı aṣlā kendüye taḥḳim o zāt
Māl u cānı rāh-ı Ḥaḳḳa eylemiş teslīm o zāt
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā
- [5] Vaḳ^c a-i dārda ḥaḳīḳat ḳāri 'ü'l-Ḳur'ān olan
Ḳalb-i pāki her zamānda maḥzenü'l-' irfān olan
İḥtiyāc ehline her dem ṣāmilü'l-iḥsān olan
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā
- [6] Cümle aṣḫābuñ miyānında olan bi'l-ittifāḳ
Taḥlīfi cümle ḳulūba eylemişdi inṣirāḳ
Ey Ḥulūṣī çār yāri eyleme sen iftirāḳ
Ḥazret-i ' Oṣmān dāmād-ı Ḥabīb-i Kibriyā

[14]

Medh-i Berây-ı ' Alî ibn Tâlib Rağıyallâhu ' Anh
Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- [1] Bâb-ı Hayber kâli' idür ibn-i ' ümmü'l-Muştafa
 Şâhib-i ' ilm-i haqîkat sâkı-i kevşer-ğidâ
 Vâlidü's-sıbteyn haqqâ nür-ı çeşmü'l-aşfiyâ
 Hazret-i dâmâd-ı peygamber ' Aliyyü'l-Murtaza
- [2] Şânına nâzil olup Qur'anda âyât-ı kirâm
 Rütbe-i vâlâlarına var ehadîş-i ' izâm
 Hubb-i Haydar kalb-i mü 'minde bırakmaz hiç seçâm
 Hazret-i dâmâd-ı peygamber ' Aliyyü'l-Murtaza
- [3] Bâb-ı ' ilm-i Muştafâdur şîr-i Yezdân-ı Hudâ
 Ah idinmiş Haydarı ol vaq' a içre müctebâ
 Menzil-i Hârûnda olmuşdur rasûlden ol hümâ
 Hazret-i dâmâd-ı peygamber ' Aliyyü'l-Murtaza
- [6a]
- [4] Şâhib-i sırr-ı Muhammed hâmesi âl-i ' abâ
 Vâriş-i ' ilm-i İlâhî hâmil-i naşru'l-livâ
 Şâhib-i seyf ile Döldül *mâ zihîyhi hel etâ*
 Hazret-i dâmâd-ı peygamber ' Aliyyü'l-Murtaza
- [5] Kalb-i pâki beyt-i Raḥmândur Hülüşî âşikâr
 Bu cihânda şâh-ı merdân ile bulmuş iştiḥâr
 Muştafânun ğasli kâfidür o zâta iftiḥâr
 Hazret-i dâmâd-ı peygamber ' Aliyyü'l-Murtaza

[15]

Medh-i Diğer

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- [1] Sensin ol şâh-ı velâyet yâ ' Aliyye'l-Murtaza
 Sensin ol nür-ı hidâyet yâ ' Aliyye'l-Murtaza
- [2] Şânına nâzil olunmuş *hel etâ* vü *lâ fetâ*²⁵
 Sendedür sırrı ḥimâyet yâ ' Aliyye'l-Murtaza
- [3] Çünkü taḫsîm eylemiş ḥubbuñ behişt [ü] düzaḥı
 Bize ḥubbuñdur kifâyet yâ ' Aliyye'l-Murtaza
- [4] İşbu ' abdi kıtmiriyetle der-i vâlânıza
 Kıl kabûl eyle ' inâyet yâ ' Aliyye'l-Murtaza

²⁵ "Resûl-i Ekrem'in, zülfikarı Hz. Ali'ye Uhud Gazvesi'nde verdiği kabul edilmekte ve bu sırada "Ali'den başka yiğit, zülfikardan başka kılıç yoktur" لا فتي الا على لا سيف الا ذوالفقار (Lâ fetâ illâ Alî, lâ seyfe illâ zülfikâr) diye nidâ edildiği ileri sürülmektedir (Öz, 2013: s. 553). Manzume bu olaya telmihte bulunmaktadır.

- [5] Ben muhibb-i şâdıķum dīnüm ĩmānumsın benüm
Yokdurur ĥubbına ġāyet yā ' Aliyye'l-Murtażā
- [6] Kıl kabūl eyle mürüvvet bu faķiri ĥizbine
Bu Őeref baña kifāyet yā ' Aliyye'l-Murtażā
- [7] Rūz [u] Őeb ĥubbuñla meŐġūldür ĤulūŐi kim bu dem
Bula ĥubbuñla dirāyet yā ' Aliyye'l-Murtażā

[16]

Medĥ-i Berāy-ı ĩmām Ĥasan Rađıyallāhu ' Anh

Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lūn

- [1] Sıbt-ı ekberdür ĩmām ĥalku'r-rızā
Őāh Ĥasandur nūr-ı ħeŐmü'l-evliyā
- [2] *Īnne ibnī seyyidūr*²⁶ vardur ĥadıŐ
Ĥaml iderdi menkibinde MuŐtafā
- [3] Çok muĥabbet eyler idi cedleri
Ĥalkla ĥalkda idüp aña iķtifā
- [4] Menba' -ı cūd ile bulmıŐ iŐtihār
Aña kim eyler muĥabbet bulıŐardur ihtidā²⁷
- [6b] [5] Ey ĤulūŐi iŐbu zātdur bi'l-yaķın
Sıbt-ı Aĥmed rābi' -i ehli'l-kisā²⁸

[17]

Medĥ-i Berāy-ı ĩmām Ĥüseyn Rađıyallāhu ' Anh

Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lūn

- [1] Nesl-i pāk-i MuŐtafādur Őāh-ı Őehīd-i Kerbelā²⁹
Nūr-ı ħeŐm-i ehl-i vahdet ŐāliŐ-i āl-i ' abā
- [2] Nesl-i pākinden olupdur kuţb-ı ālem her zamān
Ehl-i ' irfānuñ ħamusına olupdur mühtedā
- [3] Çok eĥādīŐ ĥaķlarında vārid olmuşdur Őiĥāĥ
Bu ĩmāmuñ ĥubbını farz itdi Ĥur'ānda Ĥudā
- [4] Ĥurratü'l-' aynı aña derdi ħamu dem cedleri

²⁶ "Benim bu oğlum elbette bir seyyiddir. Umarım ki Allah bu oğlum sebebiyle Müslümānlardan iki büyük fırkanın arasını islāh eder." hadis-i Őerifinden iktibastır (Buhari, Fitene 20, Sulh 9, Menakıb 25).

²⁷ Bu mısradaki aruz kalıbı *Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lūn* şeklindedir.

²⁸ Bu dizedeki *ehl-i kisā* ve bir sonraki beyitteki *āl-i abā* ifadeleri Hz. Peygamber'i ve yakın akrabasından belli kiŐileri ifade eden tabirlerdir.

²⁹ Bu mısradaki vezin kusurludur.

Çok muhabbet eyler idi aña şāhu'l-enbiyā

- [5] Ehl-i beyt-i Muştafādur ey Hülüşî bu zevāt
Hublaruñ farzıyyeti Qur'anla şābit dā'imā

[18]

Medh-i Diğer

Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün

- [1] Dest-gir-i üftāde-gānsın yā Hüseyn ibn 'Alī
Her hāris-i hāl-gānsın yā Hüseyn ibn 'Alī
- [2] Ka'betü'l-'uşşākşın señ hem delīlü'l-'āşıkān
Hem meţāf-ı kudsıyānsın yā Hüseyn ibn 'Alī
- [3] Cümle mazharlarda zāhir her zamān sırruñ senüñ
Reh-nümā-yı mürşidānsın yā Hüseyn ibn 'Alī
- [4] Nev-be-nev bunca mezāhirden görünür sırlaruñ
Sırr-ı esrār-ı rehberānsın yā Hüseyn ibn 'Alī³⁰
- [5] Hağ erenler ehl-i beyt cümle vücūddur yek-vücūd
Hağ ile hağ 'ayn-ı zātsın yā Hüseyn ibn 'Alī
- [6] Ehl-i zāhir nuţkumı inkār iderlerse eger
Seyf-i kâti' -ı münkirānsın yā Hüseyn ibn 'Alī³¹
- [7] Ey kerem-kān kıl 'ināyet bu Hülüşî bendeñe
Çün meded dār-gār-ı kānsın yā Hüseyn ibn 'Alī

[19]

Medh-i Diğer

[7a] *Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün*

- [1] Nūr-ı çeşm-i Muştafāsın yā Hüseyn ibn 'Alī
Sırr-ı kalb-i Murtażāsuñ yā Hüseyn ibn 'Alī
- [2] Gülsitān-ı ehl-i beytten verd-i aħmersin hağkık
Şāh-ı dıraht-ı müctebāsuñ yā Hüseyn ibn 'Alī³²
- [3] Kāfidür hağkā mürīde hazrete olsa muħibb
Çün muħibbe mühtedāsuñ yā Hüseyn ibn 'Alī
- [4] İzdiyād-ı 'ışk olur senden muħibbāna devām
Ehl-i Hağka muğtedāsuñ yā Hüseyn ibn 'Alī

³⁰ Bu mısradā vezin kusurludur.

³¹ Bu mısradā vezin kusurludur.

³² Bu mısradā vezin kusurludur.

- [5] Dest-gîr ol bu Hülûşî bendeñe ey şâh señ
Ehl-i derde mültecâsın yâ Hüseyn ibn ‘Alî

[20]

Mersiye-i İmâm Hüseyn Rağıyallâhu ‘Anh

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Gûşe geldi nâr-ı fûrkat diñle ey rûh-ı ‘alâ
Kalb-i fûrkatle bu demde kışsa-i kerb-i belâ
- [2] Ey sâkı-i şarâb-ı vuşlat-ı ‘uşşâk yâ Hüseyn
Vay reh-nümâ-yı yâr-ı Ka‘be huzzak yâ Hüseyn³³
- [3] Hâzret-i sulţân-ı ‘âlem seyyidü'l-ins ü cân
Şâh-ı kevneyn Muştafâdur şâfi‘-i rûz-ı cezâ
- [4] On sekiz biñ ‘âlemün ĩcâdına oldur sebeb
Nâzil olmuş şânına *Tâhâ* vü *Yâsîn ve'd-Duhâ*
- [5] Cedd halk olmazdan evvel nebî idi şübhesiz
Her zamânda nâ'ibindür enbiyâ vü evliyâ
- [6] Bâb-ı rahmet fetḥ olundu cism ile kıldı zuhûr
Cümle dîni eylemiş nush şevket-i vaḥy-i Hudâ
- [7] Da‘vet-i dîne ihtimâm itdi Hudâ emriyle ol³⁴
Geldiler ĩmâna aşḥâb cümleyedür pişvâ
- [8] Hem ricâlün cümlesini sebkat itdi yâr-ı ģâr
Şâhib-i nûreyn Fârûkla olup dîn pür ziyâ
- [9] İbn-i ümmî Hâzret-i Ḥaydarla temkîn buldı dîn
Anuñ içün aḥ idindi anı ḥaḳḳâ müctebâ
- [10] Çok eḥâdişler olup vârid o zâtuñ ḥaḳḳına
Hem daḥı Kur'ânda nâzil şânlarında *hel etâ*
- [11] Hâzret-i Zehrâyı tezvîc eylemişdür Ḥaydara
Kim odur dünyâ vü ‘uḳbâda devâm ḥayru'n-nisâ
- [7b]
- [12] İşbu tezvîcden iki deryâ olunmuş mümtezic
Dürr [ü] mercân mezc-i baḥrından ṭoḡup buldı nemâ
- [13] Geldi dünyâyâ iki mâh şâh Ḥasan [u] şâh Hüseyn

³³ Bu beyitte farklı bir aruz kalıbı kullanılmıştır.

³⁴ Bu mısradâ vezin kusurludur.

- Bu cihānuñ hūrşīdi anlarla buldı irtikā
- [14] Hāklarında *hā ʿülā ʿi* ehl-i beytidür rasūl
Ol vaqit kim eylemiş aḥz anları taḥte'l-kesā
- [15] Keşte-i Nūḥa müşābih ehl-i beytūñ ḥubbıdur
Aña kim girdi necāt buldı buyurdı Muşafā
- [16] Ehl-i beytüm aḥterān mişli hidāyet dār ider
Aḥiret dünyāda anlar fi'l-ḥaḳīka reh-nümā
- [17] Taḥrīr itmiş ehl-i beyti nuḥk-ı pāk-i kibriyā
Hem muḥabbet eylemek Ḳur'ānda farz itmiş Ḥudā
- [18] Ehl-i beyti ehl-i beyti tavşiyeye itdi rasūl
Uḥlufūni ḥayr buyurdı intikālde mübteḡā
- [19] Ehl-i beytümle kelāmullāhı terk itdüm size
Her zamānda bunlara siz eyleyüñüz iḳtidā
- [20] Bunca āsar ḥaḳlarında vārid olmuşken yine
Ehl-i beyte gör neler itdi o ḳavm-i eşḳiyā
- [21] Ḥazret-i şāh-ı Ḥasanı zehr ile itdi şehīd
Cigerin³⁵ şad pāre itdirdi o ḳavm-i zālimen
- [22] Ḥayli altun virdiler bu emr içün ol bī-edeb
Tā ki şāmdan eylemiş teşvīḳ-i icrā mācerā
- [23] Hem ḥilāfet emrini terk eylemişken anlara
Yine bir dem olmadılar cūdlarından hiç rehā
- [24] Bu emirden ravzası pākinde oldu muḫtarib
Cism-i pāk-i Muşafā hem Fāḫımayla Murtaḫā
- [25] İşbu zülme ḳāni³⁶ olmayup o ḳavm a' dā-yı dīn
Zulem itmām eyleyüp dünyāyı kıldı ḳapḳara
- [26] ʿAḳıbet şāh-ı Ḥüseyni ol Yezid itdi şehīd
Āh u zār ile fiḡān eyleñ³⁶ bu zülme iḫveten
- [27] Ağlayuñ³⁷ bu zülme ḳanlı yaşlar olsunlar revān
İşbu zülme ağlamış ʿarş u zemīn ile semā

³⁵ Cigerin: Cigerūñ M.

³⁶ cyleñ: cülen M.

³⁷ Ağlayuñ: Ağlayın M.

- [28] Hâzırûn bu zulme zâr u âh ile iden figân
Kâ'inâtuñ cümlesi ağlar devâmen ey dilâ
- [29] Hür gılmân cin melek mârid şeyâtinle kamu
Cümlesi ağlaşmadadır didiler *vâ kurbetâ*
- [30] Bil Muharremde şehîd itdi o şâh[1] ol la'în
Lerze virdi âsumâna ol Yezîd-i pür-ginâ
- [8a]
- [31] Şad hezârân ol Yezîde la'net olsun her nefes
Ehl-i beyte eylemişdür çok haķâretle cefâ
(*La'anallâhu Yezîden bi-rizâhu ķutîle ibnu'l-hıyerah*)
- [32] Hânedân-ı ehl-i beyti ol Yezîd hetk eyledi
Cümlesin³⁸ itmiş şehîd 'atşân o kavm-i zâlimen
- [33] Binti Zeyneb binti Gülsümle sekîne ma'şūmen
Hayme içre teşnelükden rûhları olmaķ cüdâ
- [34] Şâh 'Aliyyü'l-ekberüm gitmiş Fırâta âb için
Şimr-i mel'un³⁹ dört biñ 'askerle idüp men' [ü] ezâ
- [35] Teşnelükden ehl-i beyt feryâd ile âh itmede
Mâ'ı men' itmiş o hâlde ol Yezîd-i bî-vefâ
- [36] Kâfir ü Tersâ Yahūdiden şuyı men' itmedin
Ehl-i beytden men' idersün ey la'în-i bî-hayâ
- [37] Haymeden çün gördiler ol şâh kim olmuş şehîd
Hânedân-ı ehl-i beyt feryâd ile itmiş bükâ
- [38] Ger muhibb-i hânedânsañ işbu zulme eyle zâr
Kim zulme ağlamayan lâbüd olısar eşkıyâ
- [39] Ehl-i beytün mâtemidür terk idin 'ādâtı siz
Ağlamaķ efgân u zârla eyleyün⁴⁰ siz iktifâ
- [40] Ehl-i beyte itdigi zulm ol Yezîdi bed hışâl
Olmamışdur işbu ekvân olalıdan zâhiren
- [41] Böyle bir zulm olmamışdur bir vâķitde istimâ'
Çarķ-ı eflâķ halk olaldan fi'l-haķîķa muṭlaķâ

³⁸ Cümlesin: Cümlesün M.

³⁹ Şimr, Yezid bin Muaviye'nin komutanlarından biridir. Kaynaklarda tam adı Şimr bin Zi'l-Cevşen şeklinde geçen ve Anadolu'da kısaca "Şimir" adıyla bilinen bu kişi, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi hadisesinde etkin rol oynamış, rivayete göre Hz. Hüseyin'in başını bedeninden ayıran kişidir. Bu yüzden kendisi, Alevi-Bektaşî kültüründe her daim lanetle anılmıştır (Aykaç: 2018, s. 121).

⁴⁰ eyleyün: eyleyin M.

- [42] Mu‘ cizâtıyla Rasûlullâh haber virmişdi kim
Ehl-i beytüm âl-i Süfyândan göriser çok belâ
- [43] Hül‘at-i kurbîyyet olmuşdur belâlar her zamân
Bil muhâşşîşdur bu kurbâ enbiyâ vü evliyâ
- [44] Şâh-ı *levlâke* şalât ile selâm olsun müdâm
Ehl-i beyte her nefes olsun taḥiyyatla şenâ
- [45] Ey Hülüşî işbu nazmumdan budur ancaḡ emel
Kıtmirîyyetle kabûl itsün seni âl-i ‘abâ

[21]

Medḡ-i Der-Ḥaḡḡ-ı Ehl-i Beyt-i Rasûlullâh

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Ehl-i beyt-i Muştafâdur dest-gîr üftâde-gân
Ehl-i beyt olmuş kamu demde *emânü'l-ḡâ ‘ifân*
- [8b] [2] Ehl-i beyte kul olan bâtında şâh olmuş olur
Ehl-i beytten feyz alurlar her zamânda ‘ârifân
- [3] Ehl-i beytün ravzasıdır Ka‘betü'l-‘uşşâḡ devâm
Važ‘ ider i‘tâblarında re’sini her kâmilân
- [4] Ehl-i beytdür sâķî-i ke’s-i ḡaḡîḡat tâlîbe
Ehl-i beytten aḡz ider esrârları hep vâşılân
- [5] Ehl-i beyt olmuş Hülüşî zulmet-i kevne ziyâ
Ehl-i beytten müstemid ḡurşîd mâh u âsumân

[22]

Medḡ-i Dîġer Der-Ḥaḡḡ-ı Ehl-i Beyt

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- [1] Ehl-i beyt-i Muştafâya ilticâm var her zamân
Anlaruñ bâbına vâķıf faḡr ile ben her evân
- [2] Ehl-i beytün ḡubbını farz eylemiş Ḳur’ânda Ḥaḡ
Ehl-i beyte cân viren olmuş ferîd ü cümle ân
- [3] Cân gönülden ehl-i beyte ben muḡıbb-i şâdıḡum
Cân virdüm râhlarında ḡubları virür zebân
- [4] Dönmezem ben ḡublarından Râfîzî⁴¹ dirlerse de

⁴¹ Başlangıçta Zeyd b. Ali’den ayrılan ilk İmâmîler’e, daha sonra bütün Şîî fırkaları ile Şîî unsurları taşıyan bazı bâtınî gruplara verilen isim. Terim olarak Zeyd b. Ali’nin Emevîler’e karşı başlattığı isyan esnasında Hz. Ebû Bekir ve Ömer’i

Ehl-i beytün ḥubb ile buldum ḳamu derde emān

- [5] Biz gedāñuz der Ḥulūṣî derdine dermān olun
Cümle derde sızsünüz kim dā'imā dermān olan

[23]

Medḥ-i Dīger

Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün

- [1] Ḥaḳîḳatde bugün bil kim ki ümmet-i Muṣṭafâyuz biz⁴²
Esîr-i ḥubb-ı bend olduḳ muḥibb-i Murtaẓâyuz biz
- [2] Ebū Bekr ü 'Ömer 'Osmāna dā'im ilticāmuz var
Geçüp 'ār u melālden bende-i āl-i 'abâyuz biz
- [3] Gelüp pāzār-ı 'ıṣṣa şatılup ḥürriyyeti virdük
Ḳul olduḳ ehl-i beyt için gürüh-ı cān-fedâyuz biz
- [4] Fedā olsun ḳamu cānlar ṭarîḳ-i ehl-i beyt için
Muḥabbet ehl-i beyt ile dem-ā-dem cān-rehâyuz biz
- [5] Ḥulūṣî ehl-i beytün rāhına cānuñ fedā olsun
Muḥabbet ehl-i beyt ile bugün ṭālib-revâyuz biz

[9a]

[24]

Na't-ı Dīger

Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün

- [1] Ehl-i beytün rāhına 'āşık olan zāt-ı 'alā
Her umūrda dest-giridür anuñ āl-i 'abā
- [2] Ehl-i beytün ḥubb-i kevnde iksîr-i a'zam olup
Ḳurşuna itse işābet zer olur bulur nemā
- [3] Ehl-i beytün bābını irşād ḳapusu bil ḥaḳî[ḳ]
Ehl-i beytten rütbe-i gavşiyeye olmamış cüdā⁴³
- [4] Ehl-i beytün nūrıdur zāhir olan her rütbede
Ehl-i beytün ḥubb[i] çün zāhir olup arz [u] semā
- [5] Ehl-i beyte ey Ḥulūṣî bende ol fevt itme dem
Tā saña ide şefā'at cedleri yevmü'l-cezā

[25]

meşrû halife kabul ettiḡi gerekçesiyle kendisini terk eden ilk İmāmiler'i, ardından ilk üç halifenin hilāfetini reddettikleri için bütün Şîi grupları, daha sonra da Şîi unsurları taşıyan bazı bâtinî grupları ifade eder (Öz, 2007: s. 396).

⁴² Vezin kusurludur.

⁴³ Bu beyit 9a'da derkenâr şeklindedir.

Na‘ t-1 Dîger

Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün

- [1] Ehl-i beyt-i Muştafâdur zûlmet-i kevne ziyâ
Ehl-i beytün hürmetine halk olup arz u semâ
- [2] Ehl-i beytdür mazhar-ı sır her nefesde ey lebîb
Ehl-i beytden müstemiddür her zamânda etkıyâ
- [3] Ehl-i beytün sırrına âgâh olan görmez melâl
Ağz iderler ‘ilm anlardan devâmen aḥfiyâ
- [4] Ehl-i beytün cedd-i pâki rahmet olmuş ‘âleme
Raḥmetine vâriş olmuşlardurur ehl-i kisâ
- [5] Ehl-i beytün nûrları şâh Ḥasan [u] şâh Ḥüseyn
Vâlidleri Ḥaydar olup mâderleri ḥayru'n-nisâ⁴⁴
- [6] Sırr-ı vahdet ehl-i beytden menşûr olmuş ‘âleme
Hişşe-mend olur o sırdan her zamânda aşfiyâ
- [7] Kâdirî ol ey Ḥulûşî ehl-i beyte ol muḥibb
Ehl-i beytün neslidür Cîlânî şâhu'l-evliyâ

[26]

Na‘ t-1 Dîger

Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün

- [1] Mazhar-ı Raḥmân olup âl-i ‘abâ cümle evân
‘Âleme rahmet olup âl-i ‘abâ cümle zamân
- [2] Dâ’imâ âl-i ‘abâdur her ḳamu derde emân
Buldılar âl-i ‘abâdan merḫamet halk-ı cihân
- [3] Dem-be-dem âl-i ‘abâdur nûr-ı çeşmü'l-mürşidân
Her vaḳit âl-i ‘abâdur sırr-ı ḳalbü'r-rehberân
- [9b] [4] Kevn içinde menba‘-ı îmân olup âl-i ‘abâ
Her zamânda maşdar-ı iḥşân olup âl-i ‘abâ
- [5] Her nefesde ma‘den-i dermân olup âl-i ‘abâ
Bilmiş ol kim mazhar-ı ‘irfân olup âl-i ‘abâ
- [6] Dem-be-dem âl-i ‘abâdur nûr-ı çeşmü'l-‘ârifân
Her vaḳit âl-i ‘abâdur sırr-ı ḳalbü'l-kâmilân

⁴⁴ Bu mısradaki farklı bir aruz kalıbı kullanılmıştır.

- [7] Muştafâ vü Murtażâ necleyn ü Zehrâ işbu penc
Girdiler tahte'l-kisâya oldılar bi'l-cümle derc
- [8] Sırları birbirlerine oldı ol demde mezc
Ehl-i beytün ħubbınıñ efrâtına yokdur ħarc
- [9] Dem-be-dem âl-i ' abâdur nûr-ı çeşmü'l-vâşılân
Her vaķit âl-i ' abâdur sırr-ı ħalbü'n-nâciyân
- [10] Ķal' a-ı ' ilmdür Muĥammed Ħaydar oldı aña bâb
Ħazret-i Zehrâ bu ümmetden ider ref' -i ħicâb
- [11] Şâh Ħasan [u] şâh Ħüseyn eyler muĥibbe saķy-i âb
Ehl-i beytün ħubb ile buldı bulan ħayru'l-me 'âb
- [12] Dem-be-dem âl-i ' abâdur nûr-ı çeşmü'l-hâ 'imân
Her vaķit âl-i ' abâdur sırr-ı ħalbü'l-' aşıķân
- [13] Maĥzen-i sırdur Muĥammed Ħaydar oldı aña der
Ħazret-i Zehrâ olupdur mâder-i bi'l-cümle er
- [14] Şâh Ħasan [u] şâh Ħüseyndür sırdan eyleyen ħaber
Vâdi-i vahdetde eylerler muĥibbân sefer
- [15] Dem-be-dem âl-i ' abâdur nûr-ı çeşmü'z-zâ 'iķân
Her vaķit âl-i ' abâdur sırr-ı ħalbü'z-zâkirân
- [16] Baĥr-ı raĥmetdür Muĥammed Ħaydar oldı aña şat
Ħazret-i Zehrâdan olmışdur ħamu esrâr bast
- [17] Şâh Ħasan [u] şâh Ħüseynün ħubbına ol sen de rabt
Ehl-i beytün ħubbınıñ farzına Ķur'ân oldı heb̄t
- [18] Dem-be-dem âl-i ' abâdur sırr-ı ħalbü'l-bâkiyân
Her vaķit âl-i ' abâdur nûr-ı çeşmü's-sâbiĥân
- [10a]
- [19] Sırr-ı Ħaķ oldı Muĥammed zevķ alup andan ' Alî
Ħazret-i Zehrâ ħaķıķat mâder-i küll-i velî
- [20] Şâh Ħasan [u] şâh Ħüseyn bedreyn olupdurlar celî
Ehl-i beytün ħubbı olmışdur muĥibbe ĥoş ĥalî
- [21] Dem-be-dem âl-i ' abâdur nûr-ı çeşmü'r-râĥibân
Her vaķit âl-i ' abâdur sırr-ı ħalbü't-ĥâlibân
- [22] Şems-i Ħaķ olmuş Muĥammed Ħazret-i Ħaydar ziyâ
Ħazret-i Zehrâ olupdur tâc-ı küllü'l-aşfiyâ

- [23] Şāh Ḥasan [u] şāh Ḥüseynüñ ḥubbı her derde devā
Ehl-i beytün ḥubb ile buldı bulan sırr-ı ḥafā
- [24] Dem-be-dem āl-i ‘ abādur nūr-ı çeşmü's-sālikān
Her vaqıt āl-i ‘ abādur sırr-ı ḳalbü's-sā'irān
- [25] Beyt-i Ḥaḳ oldı Muḥammed Ḥaydar oldı añā sūr
Ḥazret-i Zehrā olup sulṭān-ı zen zībā vü ḥūr
- [26] Şāh Ḥasan [u] şāh Ḥüseynüñ ḥubbıdur esrāra nūr
Ehl-i beytün ḥubbı ḳalbe eyleyor a' ṭā sürür
- [27] Dem-be-dem āl-i ‘ abādur nūr-ı çeşmü'l-‘ āmilān
Her vaqıt āl-i ‘ abādur sırr-ı ḳalbü'l-‘ āşıḳān
- [28] Ehl-i beytün ḥubbıdur ḳalbe viren her dem necāḥ
Ehl-i beytün ḥubbıdur a' ṭā iden her dem felāḥ
- [29] Ehl-i beytün ḥubbına vardur eḫādīs-i şihāḥ
Ehl-i beytün ḥubbıdur vehb eyleyen sırru's-şalāḥ
- [30] Dem-be-dem āl-i ‘ abādur nūr-ı çeşmü'n-nāṭıḳān
Her vaqıt āl-i ‘ abādur sırr-ı ḳalbü's-şadıḳān
- [31] Ehl-i beytün ḥubb[1] olmış ḥāne-i ḳalbe esās
Ol muḥabbetden olur nefy bu ḳulūbdan hep denās
- [32] Sırr-ı vaḫdetden muḫib ḥubb ile eyler iḳtibās
Bu Ḥulūşīye olup āl-i ‘ abā cāna vü ḥās
- [10b] [33] Dem-be-dem āl-i ‘ abādur nūr-ı çeşmü'l-vāfiyān
Her vaqıt āl-i ‘ abādur sırr-ı ḳalbü's-şadıḳān

[27]

Na' t-ı Der-Ḥaḳḳ-ı Ğavş-ı A' zam ' Abdulkādir-i Cīlānī Ḳuddisallāhu Sirrahu'l-‘ Ālī

Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün

- [1] Rāh-ı tecrīde sülūk iden nice eyyām u sāl
Bāb-ı tefrīdi idüp fetḫ dāḫilān buldı vişāl
Ke's-i vaḫdet yedlerinde her zamānda māl māl
Seydi ' Abdulkādirü'l-Cīlānī sulṭānu'r-ricāl
- [2] Vaḳtlerinde olmuş idi ol ḫaḳıḳ ğavş-ı cihān
Hep velīler ' unḳlarına ricl-i pāki vaz' olan
Aḫz iderler ders-i āmdan hep melā'ik ins ü cān
Seyd[i] ' Abdulkādirü'l-Cīlānī sulṭānu'r-ricāl
- [3] Evliyāya sāḫa-i ' ulyāları olan muḫīṭ

Cümle ekvânda ‘ulûmı pâki olmışdı basîṭ
 ‘Âli şân[1] bu cihâni eylemişdi muḥîṭ
 Seydi ‘Abdulḳâdirü'l-Cîlânî sulṭânu'r-ricâl

- [4] Himmetiyle bu cihânda yoḳ mürîdine melâm
 Tâ kıyâmet günine sırrı olup meşhûr devâm
 Ḳalb-i mecrûḥ sırr-ı pâkinden bulurlar ilti’âm
 Seydi ‘Abdulḳâdirü'l-Cîlânî sulṭânu'r-ricâl
- [5] Maḥv olur ğamlar mürîdinden aña itse nidâ
 Şıḍḳ ile tâbi‘ olan ol zâta görmez hîç şifâ
 Hep ḳamu derde anuñ sırrı olunmuşdur devâ
 Seydi ‘Abdulḳâdirü'l-Cîlânî sulṭânu'r-ricâl
- [6] Râhları tecrîd-i ṭarîḳle bulupdur iştihâr
 Ehl-i tefrîdle mürîdâni bulupdurlar şî‘âr
 Rehlerinden ehl-i vahdet buldılar çoḳ iftiḥâr
 Seyd[i] ‘Abdulḳâdirü'l-Cîlânî sulṭânu'r-ricâl
- [7] Vuşlatuñ i‘lâmını destinde aḥz itmiş o er
 ‘Âlem-i vahdetden ancaḳ oldurur viren ḥaber
 Ey Ḥulûsî râhlarında eyle her demde sefer
 Seydi ‘Abdulḳâdirü'l-Cîlânî sulṭânu'r-ricâl

[28]

Medḥ ü İzhâr-ı Teşekkür Ez-Cenâbı Şeyḫü'l-Ekber İmâm Muḫyiddîn bin ‘Arabî Ḳuddise
 Sirruh

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

[11a]

- [1] Kenz-i maḥfî feth olup dürler nişâr olmaḳdadur
 Feyz-i ḳalbünden ḳamu esrâr şikâr olmaḳdadur
- [2] Şeyḫ-i ekber ḳıṭmiriyüm bâb-ı vahdet beklerüm
 İşbu bâbdan küntü kenz sırr-ı cihâr olmaḳdadur
- [3] Ḥazret-i şeyḫüñ mürîdi aşlâ ol görmez melâl
 Mazharumdan sırr-ı şeyḫ dâ’im şî‘âr olmaḳdadur
- [4] Ḥazret-i şeyḫüñ kemâlin⁴⁵ ehl-i vahdet fehm ider
 Mevc ḥalecân ekberi dâ’im biḥâr olmaḳdadur
- [5] Şeyḫ-i ekber nuṭḳları dermân virür ṭaliblere
 Nuṭḳlarından müste‘id her dem medâr olmaḳdadur
- [6] Şeyḫ-i ekber gülşeninden bir güle nâ’il olan

⁴⁵ kemâlin: kemâlün M.

Her nefes anuñ atında nevbahâr olmadadur

- [7] ıble-gāhumdur Hūlūşī şeyh-i ekber bābı bil
Bāb-ı feyzinden devām albüm ‘imār olmadadur

[29]

Şeyhimüz Cenāb-ı Seyyidi Muammed el-Me’mūn Hāzretlerinūñ Hāına

Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lūn

- [1] Seyyidū'l-Me’mūndan aldılar devā cümle ‘alīl
Oldı ol zāt vādī-i Tīhde olana hep delīl
- [2] ub-ı vat idı o zāt esrār-ı Hāuñ hūbbına
Nīm nigāh ile nazar ılsa şifā bulur ‘alīl
- [3] Cedd-i pākūñ vārişiydi ol imām bī-iştibāh
Hāzret-i ur’āna tābi‘ hā-ı ahlāı cemīl
- [4] Gelmemişdür hāzret-i gāvşdan berü aña şebīh
Böyle bir zāt bu devirde olmamış Mışra nezīl
- [5] Geldi gārbdan atrı Mışrı eylemiş nūr ile pūr
Nūr-ı pākinden mūnevver oldı hep alb-i aşīl
- [6] Bāb-ı vadet feth olup oldı anuñla āşikār
Ehl-i isti‘dād amusı itdi ol bāba raīl
- [7] Himmeti itdi sirāyet nice cān buldı reşād
Yek nazarla ay olundı cümleden rāh-ı avīl
- [8] Yek nazarla virdi vuşlat ehl-i isti‘dādda ol
Vadetūñ kulıyla oldı çeşmlerine hep kaīl
- [9] Ey Hūlūşī rüz [u] şeb hāmd it Hūdāya kim bu dem
Bende olduñ sen o zāta kim aña yodur mişīl

Sonuç

Klasik Türk edebiyatında *Vahdetnâme* kaleme alan şairlerden birisi de Hūlūşī’dir. Hangi yüzyılda yaşadığı bilinmeyen Hūlūşī Efendi, eserinin adını *Vahdetnâme-i Hūlūşī* koymuştur.

Mutasavvıf bir kişiliğe sahip olan ve Hūlūşī mahlası ile şiirler yazan şair hakkında kaynaklarda bilgi tespit edilememiştir. Şiirlerinden hareketle Kadirī tarikatına mensup olduğu tahmin edilmektedir.

Hūlūşī’nin *Vahdetnâme*’sinde 29 manzume yer almış olup bunların tamamını dini içeriklidir. Manzumeler Hz. Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Ehl-i Beyt, Abdulkadir Geylanī, İbn-i Arabī ve Şeyh Muhammed el-Me’mūn için kaleme alınmıştır.

Hulûsî'nin tüm şiirleri bunlardan ibaret değildir. Elimizde Hulûsî'ye ait bir dîvân da bulunmaktadır ve dîvân üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

Hulûsî'nin şiirlerinde çokça tasavvufî unsur yer almaktadır. Şair, edebî alanda iddialı bir şair değildir. Şiirlerinde Eski Anadolu Türkçesi etkisi görülmektedir.

Bu çalışmayla Hulûsî'nin *Vahdetnâme*'si çeviri yazılı olarak ele alınmaya çalışılmış ve klasik Türk edebiyatındaki vahdetnâmelerden biri daha yayımlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed b. Abdulhâdî (2001). *Keşfü'l-hafâ ve Müzîlü'l-ilbâs*. Beyrût: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- Aydın, İ. H. (2002). Kenz-i Mahfî. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 25, s. 258-259). İstanbul: TDV Yayınları.
- Aykaç, O. (2018). Alevi-Bektaşî Kültüründe Bir Aşağılama Sözü Olarak Şimir. *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu*, 18-20 Ekim 2018, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yay., 121-133.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı.
- Baş, M. Ş. (2015). İslami Türk Edebiyatında Manzum Vahdetnameler ve Aşkî Mustafa Efendi'nin Vahdetnamesi. *2. İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu*, 05-06 Ekim 2012, İzmir: Kaynak Yayınları, 39-59.
- Bilgin, A. (2012). Vahdetnâme. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 42, s. 435-436). İstanbul: TDV Yayınları.
- Birgören, H. (2017). *Muhammed Fethü'l-Maârif'in Mensur Vahdetnâmesi*. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Durusoy, A. (2012). Vahdet. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 42, s. 430-431). İstanbul: TDV Yayınları.
- İdiz, F. (2014). Tasavvufta Hakikat-i Muhammediyye Meselesi ve Mesnevî'den Örnekler. *Ekev Akademi Dergisi*, 18(59), 179-199.
- Sofuoğlu, N. (2012). *İshak Hocası Ahmed Vahdetnâme-i Âlem-engîz*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şemseddin Sami (1317). *Kâmûs-ı Türkî*. Dersaâdet: İkdâm Matbaası.
- Öz, M. (2007). Râfizîler. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 34, s. 396-397). İstanbul: TDV Yayınları.
- Öz, M. (2013). Zülfikar. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, s. 553-554). İstanbul: TDV Yayınları.
- Uludağ, S. (2012). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabcacı Yayıncılık.
- Yüceer, M. (2018). Mevlânâ'nın Fihî Mâ Fih İsimli Eserinde Hadis Kullanımı (Tahrîc ve Tenkîd Bağlamında). *Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 2018, 2(2), 197-237.